

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منابع کنکور هنر

معرفی شده از سوی سازمان سنجش آموزش کشور

کارگاه هنر (۲)

دوره پیش دانشگاهی

رشته هنر

شماره درس ۱۴۲۸

عنوان و نام پدیدآور : کارگاه هنر (۲) دوره پیش‌دانشگاهی [کتابهای درسی: ۵۹۴/۱] رشته هنر شماره درس ۱/۱۴۲۸ مؤلفان: مژگان اصلانی، معصومه مرادپور، زهره نهاردانی؛ [برای] سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، وزارت آموزش و پرورش، برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش.

وضعیت ویراست : [ویراست ۹۲].

مشخصات نشر : تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۲۳۲ ص: مصور (رنگی). ۲۸×۲۱ س. م.

شابک : 978-964-08-0504-6

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: چاپ هشتم.

موضوع: طراحی

موضوع: نقاشی

موضوع: هنر

شناسه افزوده: اصلانی، مژگان

شناسه افزوده: مرادپور، معصومه. ۱۳۲۶.

شناسه افزوده: نهاردانی، زهره. ۱۳۲۵.

شناسه افزوده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

شناسه افزوده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)

شناسه افزوده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. دفتر برنامه‌ریزی درسی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش

رده‌بندی کنگره: NC ۷۳۰ / ک ۱۸۱۳۹۱

رده‌بندی دیویی: ۷۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۵۹۹۱

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش

عنوان و کد کتاب: کارگاه هنر (۲)، ۵۹۴/۱

مؤلفان: مژگان اصلانی، معصومه مرادپور، زهره نهاردانی

ویراستار علمی: محسن حسن‌پور، نصرالله تسلیمی

آمادگی: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

مدیر هنری: مژگان اصلانی

صفحه‌آرا: یلدا ابوسعیدی

چاپ هشتم (ویرایش جدید): ۱۳۹۱

تیراژ چاپ هشتم: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ از: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۶ - ۵۵۰۴ - ۰۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN 978-964-08-0504-6

ناشر: انتشارات مدرسه

نشانی: تهران: خیابان سیهید قزنی، پل کریمخان زند، کوچه شهید محمود حقیقت‌طلب، شماره ۸

تلفن: ۸۸۸۰۵۳۲۴-۹ دورنویس (فاکس): ۸۸۹۰۳۸۰۹

فهرست

پیشگفتار

مقدمه

فصل ۱ ضرب آهنگ بصری

۱۴	درس در یک نگاه
۱۵	ضرب آهنگ بصری
۲۲	ضرب آهنگ یکنواخت
۲۲	ضرب آهنگ تدریجی
۲۸	ضرب آهنگ و سکون
۳۱	با هم تجربه کنیم
۳۱	با هم گفتگو کنیم
۳۲	تکه چسبانی و بازیافت

فصل ۲ حرکت

۴۰	درس در یک نگاه
----	----------------

حرکت	۴۱
نمایش ناپایداری	۴۴
القای حرکت	۴۶
نمایش حرکت	۴۸
ایجاد حرکت به وسیله تکرار	۴۸
ایجاد حرکت به وسیله برش	۵۸
محو کردن لبه های شکل	۵۹
با هم تجربه کنیم	۶۳
با هم گفتگو کنیم	۶۳

فصل ۳ مقیاس و تناسب

درس در یک نگاه	۶۶
مقیاس و تناسب	۶۷
مقیاس انسانی	۶۹
مقیاس های بزرگ	۵۱
تغییر در مقیاس	۷۱
نسبت های طلایی	۸۶
با هم تجربه کنیم	۸۹
با هم گفتگو کنیم	۸۹
احجام خمیری	۹۰

فصل ۴ تاکید بصری

- درس در یک نگاه ۱۰۰
- تأکید بصری ۱۰۱
- نظریه گشتالت ۱۰۱
- تضاد ۱۰۱
- محل استقرار ۱۱۰
- عوامل هدایت کننده چشم ۱۱۳
- نقاط تاکید متعدد ۱۲۲
- با هم تجربه کنیم ۱۲۴
- با هم گفتگو کنیم ۱۲۵

فصل ۵ تعادل

- درس در یک نگاه ۱۲۸
- تعادل بصری ۱۳۰
- نظریه گشتالت ۱۳۳
- انواع تعادل ۱۳۴
- تعادل متقارن ۱۳۴
- قرینه در بی قرینگی ۱۴۲
- تعادل شعاعی ۱۴۴
- الگوی سراسری ۱۵۰
- تعادل نامتقارن ۱۵۲

۱۵۷.....	توازن
۱۵۷.....	تاکید و وزن بصری
۱۶۶.....	تعادل ناپایدار
۱۶۹.....	با هم تجربه کنیم
۱۶۹.....	با هم گفتگو کنیم

فصل ۶ وحدت

۱۷۲.....	درس در یک نگاه
۱۷۳.....	وحدت بصری
۱۷۴.....	نظریه گشتالت
۱۷۵.....	وحدت در طبیعت
۱۷۷.....	هماهنگی
۱۸۳.....	وحدت در کثرت
۱۹۹.....	با هم تجربه کنیم
۲۰۰.....	با هم گفتگو کنیم

ضمائم

۲۰۴.....	سبک‌ها و مکاتب هنری
۲۱۶.....	واژه‌نامه
۲۲۵.....	منابع و مآخذ

پیشگفتار

از میان حواس ما، حس بینایی اهمیت خاصی در درک و فهم آدمی دارد. گرچه به کمک حواس دیگر هم به صورت طبیعی ارتباط برقرار می‌شود. میل و رغبت ما نسبت به پیام بصری زیاد است و به علل گوناگون همواره می‌خواهیم دانش خود را با شواهد بصری بالا ببریم. البته بهره‌برداری از حواس برای همه افراد یکسان نیست، ولی با پرورش و تعلیم هر یک از حواس می‌توان به توانایی بسیار بالاتری از احساس و ادراک و فهم مسائل رسید، زیرا از این طریق می‌توان توانایی‌های فوق‌العاده‌ای به دست آورد که سایر حواس فاقد آن می‌باشند. چرا که حس بینایی سرعت عمل بالایی دارد و با تعلیم و تربیت آن پیام‌های بصری را به طرز شگفت‌انگیزی دریافت می‌کند. توسعه و تعامل توانایی دیدن به معنی گسترده‌تر ساختن توانایی خود برای فهم بیشتر تصویر است و مهم‌تر از آن این است که به ما در به وجود آوردن پیام بصری یاری می‌دهد. این پیام متشکل از اجزاست و نحوه چگونگی کاربرد اجزا در اهمیت و مفهوم کلی یک پیام تأثیر به‌سزایی دارد.

هنرهای تجسمی از عالی‌ترین تجلیات زبان بصری شمرده می‌شود که امروزه یکی از بهترین و مؤثرترین وسیله‌های ارتباطی شناخته شده است. ربانی همگانی که در همه زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، صنفی و ... مورد استفاده قرار می‌گیرد. این زبان هم الفبا و قواعد دستوری خود را دارد و شناخت آن درک و فهم پیام‌های تصویری را آسان می‌سازد و به کمک آن قادر خواهیم هم‌آهنگی موجود در طبیعت را بهتر مشاهده و درک کنیم و در ایجاد و خلق پیام‌های روشن بصری از آن بهره ببریم.

ما از راه‌های گوناگون به درک تصویر می‌پردازیم. ادراک حسی و نیروهای درونی ما در این جریان اهمیت بسیار دارد. چگونگی وضعیت ما در حال ایستاده یا متحرک، در حالت متعادل یا نامتعادل، در نور یا تاریکی و ... در نوع دریافت ما از تصویر بسیار مؤثر است و این واکنش‌ها تحت تأثیر حالات روانی، وضعیت فرهنگی است و حتی نحوه نگرش ما به بیان هم مؤثر است.

حس جهت‌یابی در ساکنان مناطق کوهستانی در مکان‌های مسطح و وسیع مانند کویر دچار اختلال می‌شود و به مدت زمانی برای سازگاری با محیط تازه نیاز خواهد داشت. در هنر نقاشی اسکیموها به علت زندگی در محیطی بسیار پهناور و پوشیده از برف سفید و آسمانی روشن خط افق مبهم و نامشخص خواهد بود و حتی ممکن است خط افق محو گردد و به همین منظور نقاشی هنرمندان اسکیمو آزادانه و بدون خط افق است و برای ما گاه معلق یا واژگون به نظر می‌رسد چرا که اختلافات ناشی از محیط، جغرافیا و فرهنگ در نحوه درک افراد تأثیر می‌گذارد.

با وجود اختلافات ناشی از محیط و فرهنگ که در نحوه دیدن افراد تأثیر می‌گذارد، اساس دریافت بصری در همه افراد بشر یکسان است.

شناخت رابطه متقابل موجود میان عناصر بصری و نحوه ترکیب آن‌ها و دخل و تصرف در آن از طریق روابط بصری ضروری است و دریافت معنای تصویر را میسر می‌سازد. در میان کلیه وسایل ارتباطی فقط ادراک بصری است که ظاهراً فاقد هرگونه دستور و قاعده مشخص است. زیرا هیچ سیستم یا راهنما و دستور واحدی برای تبیین و فهم آن وجود ندارد مگر آن که از دانش بصری (عناصر بصری و روابط بصری) بهره‌مند شویم تا درک درستی از دنیای تصویر زمان خود داشته باشیم. امروزه ما بیش از هر زمان دیگر به درک بصری بیشتری نیاز داریم، چرا که در زندگی امروز تصویر در محیط، مطبوعات، رسانه‌های تصویری، شبکه‌های جهانی و ... اهمیت زیادی یافته است.

به نام آنکه هستی نام از او یافت

کاروان فرهنگ و تمدن بشری، چنان در حال پیشرفت و رشد و تعالی است که لحظه‌ای درنگ، رسیدن به این قافله را ناممکن می‌سازد و از آنجایی که آینده هر جامعه بستگی به تعلیم و تربیت کودکان و جوانان آن جامعه دارد. دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش سعی دارد با بهره‌گیری از دست‌آوردهای دانش جهانی و آموزه‌های اصیل اسلامی و ملی، تغییر و تحولی مبتنی بر روش‌های نوین علمی و تکنولوژی در کتاب‌های درسی به وجود آورد.

در این راستا انتشارات گویش نو افتخار تألیف و آماده‌سازی تعدادی از این کتاب‌ها را بر عهده داشته و با همراهی استادان کوشا و نظارت دقیق و ارشادی کمیسیون‌های تخصصی و ورزیده دفتر تألیف و برنامه‌ریزی این وظیفه‌ی خطیر را به انجام رسانده است.

در پایان ضمن قدردانی از زحمات مولفان عزیز، خوشحال می‌شویم که مدرسان محترم و دانش پژوهان کوشا با ارائه پیشنهادهای و انتقادات سازنده خود، ما را در غنا بخشیدن این متون و بالا بردن کیفیت چاپ‌های بعدی یاری نمایند.

Email: gooyesheno@yahoo.com

www.bookgno.ir

انتشارات گویش‌نو

مقدمه

گاه ممکن است، شیوه اجرای یک اثر هنری بسیار عالی باشد. اما اگر آن اثر فاقد یک ترکیب بندی موفق باشد، با ناکامی مواجه است. بر این اساس کتاب حاضر به ارائه کیفیات بصری برای ایجاد یک اثر هنری موفق و همین طور فهم درست از پیام های تصویری می پردازد.

در دورانی که مقادیر قابل توجه و روزافزون از پیام های گوناگون در سطح جهان به صورت تصویر انتقال می یابد، برای درست دیدن و درست استفاده کردن از آن باید به یادگیری زبان تصویر پرداخت.

در کتاب کارگاه هنر ۱ به عناصر بصری هم چون خط، شکل، بافت، ارزش و رنگ پرداخته شد. مبحث فضا در کتاب انسان، فضا، طراحی پرداخته شده است، همچنین قواعد ژرف نمایی از حوزه فضا در کتاب کارگاه هنر یک یادآوری گردید. اما حیطه این کتاب ها فرصتی برای آشنایی با عنصر زمان به حد کفایت مطلب را ندارد و این موضوع در رشته تخصصی پویانمایی، کمیک استریپ و تصویر سازی و ... به صورت تخصصی پرداخته خواهد شد.

در این کتاب سعی شده است تا با استفاده از تصاویر متعدد آثار هنرمندان گذشته و معاصر، سه هدف نگارشی، دانشی و مهارتی مورد توجه قرار گیرد و هنرجویان قدم به قدم مباحثی چون ضرب آهنگ (ریتم)، حرکت، مقیاس، تاکید، تعادل و وحدت بصری را فراگیرند. متأسفانه اغلب این مباحث مورد کم توجهی بوده است و در آموزش هنری به سادگی از آن گذشته اند چرا که نمونه آثار کمی در این زمینه در دسترس بوده است. حال امید است با آوردن نمونه های متعدد آثار هنرمندان از ابهام برخی از کیفیات بصری کاسته شود. شناخت این نکته که چگونه هنرمندان از قواعد ترکیب بندی تبعیت می کنند، به هنرجو امکان می دهد تا اصول ترکیب بندی را بهتر بیاموزد. بنابراین پیشنهاد می شود، برای تفهیم این موضوعات از تصاویر آثار هنرمندان بیشتری نیز استفاده شود.

نکته قابل توجه این است که مفاهیمی که در این کتاب مورد بحث قرار می گیرد، اساساً محدود به زمان خاصی نیست. این مفاهیم در آثار هنری قرون گذشته یافت می شوند و هنر معاصر نیز روند تکاملی، منطقی و طبیعی از هنر گذشته است.

برای تقویت مهارت های تفکر و ارتقا توانایی ذهنی، گفتاری و نوشتاری هنرجویان، تمریناتی تحت عنوان «با هم گفتگو کنیم» تنظیم شده است و هنرجویان عزیز می بایست به یاری هنرآموز محترم نمونه های مناسبی را از کتابخانه ها جمع آوری و تحقیق کنند و درباره آن ها به تفکر، گفتگو و نقد بپردازند. لازم است جهت نقد صحیح، شیوه های نقد هنری را در ضمیمه ی کتاب کارگاه هنر ۱ مطالعه نمایند. باید

یادآوری شود که امروزه دیگر شرح نیروی کشف و شهود هنرمندانه در ایجاد اثر هنری کافی نیست، زیرا این نگرش مانع از تجزیه و تحلیل دقیق آثار و آموزش هنری می شود. در مقابل کتاب می کوشد تا نشان دهد که خلق اثر هنری نتیجه ی تفکر و تعقلی بسیار منضبط و دقیق است و هنرمند از اصول و قواعد بصری پیروی می کند که آن هم پس از تجربه های بسیار به مهارت می رسد.

هدف از مباحث «با هم تجربه کنیم» افزایش آگاهی و تشخیص زیباشناسی و هم چنین رشد تخیل، مهارت ها و تجارب طراحی است و هنرجو باید مقصود خودش را در طراحی منعکس کند و با کنجکاوی آگاهی اش را نسبت به اطراف خودش عمیق تر کند و توانایی اش را در اجرای تمرینات ارتقا دهد و در نتیجه دید شخصی اش را افزایش دهد. هنر آموزان گرامی خود نیز می توانند تمرینات مشابهی را طرح کنند که با جغرافیای محل زندگی هنرجو و فرهنگ وی مطابقت بیشتری داشته باشد. اجرای یک یا دو تجربه هنری از هر فصل در کارگاه، به فرا خور حال کلاس، کافی است. باید توجه شود که عناوین و مباحث کتاب بر اساس نیاز هنرجو و زمان تخصیص داده شده به درس تدارک دیده شده است و بایستی از سیرایه های اضافی پرهیز نمود.

لازم است در تدریس این کتاب از شیوه های فعال و ابزارهای کمک آموزشی استفاده شود و در پایان نیم سال دوم اجرای یک کار گروهی دو بعدی یا سه بعدی ضروری می باشد. انتظار می رود همکاران گرامی با تکیه بر تجربه و توانایی های خود، هنرجویان را بر انجام کارگاه های گفتگو و تجربه ترغیب نمایند و می بایست نتایج فعالیت آن ها را در جدول ارزشیابی از کتاب کارگاه هنر ۱ برای هر هنرجو ثبت کنند و به عنوان ملاک ارزشیابی کار اجرایی مورد توجه قرار دهند.

تلاش شده است، محتوای این کتاب به منظور رعایت ارتباط عمودی با کتاب های تخصصی سال قبل و ارتباط افقی مطالب با کتاب های سال جاری هنرجو و حتی علوم فیزیک و زیست شناسی ارتباط منطقی داشته باشد. در ضمن علاوه بر هدف کلی کتاب، در آغاز هر فصل اهداف رفتاری تبیین شده است تا هنر آموزان و هنرجویان از انتظارات آموزشی و برنامه کتاب آگاه شوند.

مؤلفان این کتاب در جهت خدمت به هنر ایران زمین کوشیده اند و همواره از دریافت نظرات ارزشمند هنرآموزان محترم، صاحب نظران و هنرمندان عزیز جهت رفع نارسایی های احتمالی به گرمی استقبال می کنند.

هدف کلی

درک اصول و قواعد هنرهای تجسمی و ایجاد اندیشه برای بکارگیری آن ها در اجرای آثار هنری